

Yvonne Andersson

INLÄGG

Studentpolitiska ställningstaganden

Kristdemokraterna

Innehåll

SVERIGE EN KUNSKAPSNATION.....	3
UTBILDNINGARNAS KVALITET.....	4
STUDENTBOENDE.....	5
STUDENTERNAS SOCIALA OCH EKONOMISKA SITUATION.....	6
LIVET EFTER STUDIERNAS.....	7
KONKRETA FÖRSLAG.....	8
<i>Lärosätenas kvalitet.....</i>	<i>8</i>
<i>Studentboendet.....</i>	<i>8</i>
<i>Studenters ekonomiska och sociala situation.....</i>	<i>8</i>
<i>Livet efter studierna.....</i>	<i>8</i>

Sverige en kunskapsnation

Sverige är en kunskapsnation med djupa rötter i den kultur som präglats av kristen etik och västerländsk humanism. Detta utgör en värdegrund för hela det svenska utbildningssystemet. Allt större andel av svenska ungdomar går vidare till högskola/universitet högre utbildning. Högskola och universitet har två viktiga mål; att främja bildningen och att förbereda inför arbetsmarknaden. Den här rapporten fokuserar på det arbetsmarknadsförberedande målet. Framtidens arbetsmarknad blir allt mer kunskapsinriktad. Dagens och morgondagens samhälle kräver medborgare med hög utbildning och god yrkeskompetens. Dessutom krävs en bredd på utbildningen så att den möjliggör flexibilitet i arbetsuppgifter.

För att klara av att möta internationell konkurrens och skapa ekonomisk tillväxt måste Sverige ha en välutbildad arbetskraft. För att locka allt fler att studera krävs generösa och rimliga villkor för den som ska utbildas. Ett alltför teoretiskt utbildningsutbud har tidigare funnits och det tilltalar inte alla. Det är viktigt att finna vägar för att på absolut bästa sätt få ungdomar in på arbetsmarknaden i såväl praktiska yrken som mer teoretiska. Vi ska ha en politik som möjliggör och skapar förutsättningar för kommande generationer att ha en utbildning som motsvarar arbetsmarknadens behov. Alla måste ges både förutsättningar och möjlighet att utvecklas och komma vidare i livet utifrån var och ens förmåga.

Den här rapporten fokuserar på vilken typ av prioritering och omställning Kristdemokraterna vill se. Samhället investerar pengar och kompetens i utbildning som i sin tur möjliggör att arbetsmarknadens behov av kompetent arbetskraft kan tillgodoses och att individen bildas sett i vid mening. Studenter investerar tid, engagemang och inte minst pengar i en utbildning. Då måste såväl samhället som den enskilde garanteras att utbildningen håller absolut högsta kvalitet. Att utbildning ska kvalitetsgranskas till exempel via ”peer review” (peer review är en metod som använts i allt fler sammanhang. Den innebär en kollegialt sakkunnig granskning, det vill säga att kollegor får i uppgift att granska varandras verksamhet) och andra sätt är självklart.

För att överhuvudtaget kunna studera krävs infrastruktur - ett boende, studiemedel etcetera. Utbildningar ska attrahera unga människor till innehåll och form under en tid av flera år. Då måste inte enbart utbildningen vara bra. Livet kräver både finansiering och boende samt naturligtvis en grad av frihet för att skapa förutsättningar för goda livsvillkor. När studenten väl kommit in på sin utbildning och fått sitt boende, är studentens sociala och ekonomiska trygghet viktig för att studierna ska kunna genomföras på bästa sätt. Till sist, när studenten väl nått sina studiemål och fått sin examen så måste matchningen med arbetslivet bli effektiv. Det är viktigt att få ett arbete som motsvarar den tillägnade kompetensen och återbetalningsvillkor som möjliggör en rimlig ekonomisk livssituation.

Den här rapporten kommer att följa dispositionen – utbildningarnas kvalitet, studentboende, studenternas sociala och ekonomiska situation och sist arbetsmarknadens matchning kontra tillägnad yrkeskompetens.

Utbildningarnas kvalitet

Det sker en påtaglig omställning av samhället till att bli alltmer kunskapsintensifierat. Från ett samhälle där eftergymnasial utbildning varit ett privilegium få förunnat, är vi mitt uppe i en förändring där det livslånga lärandet är en stor och viktig del av livet för en växande del av befolkningen. En förändring som också innebär att allt fler behöver en postgymnasial utbildning där universitet och högskolor spelar den största rollen.

Vi kristdemokrater har drivit på för att öka lärosätenas autonomi. En hög grad av självständighet är förutsättningen för att högskolor och universitet ska klara av flexibiliteten utifrån uppkomna behov samt att bemöta en allt ökad internationell konkurrens. Emellertid måste ökad frihet följas av ett väl fungerande kvalitetsutvärderingssystem. En påvisbar och säkrad kvalitet är viktig för många olika aktörer – statsmakten som finansiär, samarbetet lärosäten mellan och inte minst för den enskilde studenten som investerar år och pengar i utbildningen. Utbildningar ska finnas som motsvarar arbetsmarknadens många och olika krav. Inte minst gäller detta som anledning för att också attrahera utländska studenter. Idag välkomnas som tidigare studenter från andra länder till Sverige. Många av dem får numera i Sverige liksom i andra länder finansiera sin utbildning på egen hand.

Studenterna kräver att hela utbildningsprogram erbjuds på ett världsspråk och närmast till hands är engelskan. En sådan ordning är bra också för svenska studenter som vill vara gångbara på den internationella arenan. Den internationella konkurrensen ställer helt nya krav på engelskspråkigheten och det ger större möjligheter för Sverige att befästa sin ledande roll som global kunskapsnation. Vi anser också att varje lärosäte bör bedriva forskning inom det område som utbildning ges. Det bör till exempel finnas forskningsanknytning till skolforskning på ett lärosäte som utbildar lärare. Det bör kunna ställas högre krav på lärosätena gällande den viktiga samverkan mellan utbildning och arbetsmarknad. Det bör vara ett krav att varje utbildning tillhandahåller praktik i någon omfattning inom det område som studenten utbildar sig till. Det är viktigt att planera utifrån den så kallade ”kunskapstriangeln” - samspelet mellan utbildning, forskning och innovation. Examensrätten måste ges utifrån dels en granskning av examensmålens relevans visavi arbetsmarknaden, dels visavi de bildningsideal som är rimliga. Examensmålen måste problematiseras på ett djupare plan där arbetsmarknaden får betydligt större möjlighet att påverka. Det bör självfallet framgå att studenten efter examen har den kunskap som marknaden efterfrågar. Utexaminerade studenter ska enkelt kunna matchas mot arbetsmarknaden. Bildningsmålen måste formuleras tydligt så att det framgår vilka som är relevanta för den avsedda examen.

Under alltför lång tid har validering anvisats som möjlig. Erfarenheterna tyder på att det dock sker alldeles för sällan och att det är krångligt. Förenklingar och effektivisering måste premieras.

Studentboende

Boendet är en central del av vår tillvaro. Familj, boende och försörjning är naturliga grundfundament för alla människor. För en ung människa som påbörjar sitt liv utanför hemmet i samband med högskoleutbildning måste boendet lösas för att studierna ska bli en verklighet. Bostadsbrist är ett problem, möjligtvis ett något mer komplicerat sådant när det gäller boende för studenter som ofta har sämre ekonomiska förutsättningar än många andra. Inför varje terminsstart brukar bostadsbristen för studerande vara ytterst påtaglig. Regeringen har vidtagit åtgärder såsom exempelvis genomgång av uthyrningsreglerna. År 2010 beslutades det om ett pilotprojekt som sträcker sig till 2015, och som ska utvärderas 2014. Projektet går ut på att universitet och högskolor ska kunna hyra ut studentbostäder i andra hand. Detta görs numera till exempel vid Stockholms Universitet. Det har funnits önskemål om detta från både universitet och högskolor under en tid. Projektet har visat sig vara framgångsrikt och det finns anledning att permanenta möjligheten till andrahandsuthyrning.

En ytterligare möjlighet är att låta universiteten själva få bygga studentbostäder, genom att starta upp bolag, som äger och hyr ut lägenheter. Det finns studentkårer som har egna bostadsbolag. Det kan finnas skäl att underlätta deras verksamhet. En annan bra lösning torde vara att byggbolag bygger och äger bostäder som sedan hyrs ut till studenter. Detta görs framgångsrikt till exempel vid Linköpings Universitetet. Samma modell diskuteras vid Lunds Universitet. Vi måste våga diskutera avsevärda lättnader i regelverket som rör byggandet av studentbostäder. Det är viktigt att påpeka att studentbostäder är bostäder man bor i under en viss tid, den tid man studerar. Ett exempel på regelförändringar som genomförts är att kraven på avskiljbarhet mellan kök och sovrum har lättats upp. På så sätt sparas några kvadratmeter och bygget görs något billigare. Det framkommer ofta att det är byggnormerna som förhindrar lönsamhet gällande byggandet av studentlägenheter. Det behövs göras mera. Regeringen har gett Boverket uppdrag att rensa i regelverket gällande studentlägenheter, endast regler som rör människors hälsa och säkerhet ska anses självklara. Likaså har regeringen satsat 50 miljoner till innovativt byggande. Det är likaså dags att se över besittningsrätten. Genom att ta några fåtal poäng under en lång tid, samtidigt som man sedan länge förvärsarbetar utöver studierna, kan man förfoga över en studentlägenhet. Det är inte rimligt när efterfrågan på studentlägenheter är som den är.

Det är viktigt att skapa samverkansgrupper mellan olika aktörer så att kommunerna, lärosätena tillsammans med entreprenörerna kan hitta flexibla lösningar. Att det blir enklare regler och på så sätt skapa bättre förutsättningar att hålla fast vid de olika åtaganden som redan är avtalade gällande nybyggnation.

Studenternas sociala och ekonomiska situation

Generösa, och rimliga villkor för finansiering av studietiden finns redan idag. Ändå kan det finnas fler dörrar att öppna för att förbättra studenternas villkor och trygghet. I en rapport från CSN ”Studenters ekonomiska och sociala situation 2011” kan vi se både ljuspunkter och utmaningar. Det verkar som att en neråtgående trend är bruten. Fler studenter tycker nu att studiemedlen räcker till för att täcka levnadskostnaderna.

Det finns emellertid en otrygghet bland vissa studenter om att deras levnadskostnader inte täcks utav studiemedlen som måste tas på allvar. Kristdemokraterna är pådrivande i frågor som gäller studenternas ekonomiska situation och trygghet. Vi har medverkat till att fribeloppet höjts i olika omgångar och att CSN har öppnat upp för mer flexibla lösningar genom att fördela inkomst till ena eller andra kalenderhalvåret. Vilket innebär att behovsprövningen inte behöver vara kopplat till visst kalenderhalvår. Från och med 1 juli 2011 höjdes studiemedelsbeloppet med 498 kr per studiemånad. Från och med januari 2011 höjdes det så kallade fribeloppet, inkomsttaket, från 107 000 kr till 136 400 kr i ett första steg, nu ligger fribeloppet på 140 800, allt för att ge den studerande ökade möjligheter till en förbättrad ekonomi och starkare koppling till arbetslivet vid sidan av studierna.

Vi har stärkt skyddet för studerande föräldrar. Den tid man vårdar sjukt barn räknas inte in i det totala antalet veckor studenten haft studiemedel. Studieresultatet prövas heller inte för de veckor studenten varit hemma med sjukt barn. Vi har också gjort det enklare att börja studera om man har sjuk- eller aktivitetsersättning. Detta är bra, men vi vill längre.

Vi bör göra en ytterligare förbättring av regelverket så att det blir möjligt att studera och uppbära halvt studiemedel samtidigt som man får sjuk- eller aktivitetsersättning på halvtid. Detta skulle möjliggöra för många att trots viss ohälsa kunna höja sin kunskapsnivå och förhoppningsvis hitta nya möjligheter på arbetsmarknaden. Vi utgår från att den nu pågående Socialförsäkringsutredningen prövar detta förslag.

För att stärka studentens autonomi och stärka studentens valfrihet tycker vi nu att det är dags att ta steget fullt ut och avskaffa inkomsttaket för inkomster vid sidan av studierna. Vi ser det som en principiell viktig fråga, då det är en viktig signal om att en tidig etablering på arbetsmarknad är viktig för att komma tillrätta med ungdomsarbetslöshet och stärka studenternas frihet. Vid familjebildning är det särskilt viktigt att studenten är fri att kunna säkra sin ekonomiska situation och själv välja levnadsnivå. Högre studier syftar till att dels ge kompetens för kommande yrkesliv, dels att sökandet efter kunskap är bra i sig för den enskildes utveckling och för samhällets utveckling. Idag erhålls studiemedel max 6 år (240 veckor) och trappas ned efter 45 för att helt nekas efter att en person fyllt 55. Det finns möjlighet att få ytterligare studiemedel under vissa förhållanden. Vi bedömer att det är dags att utreda om den möjligheten ska utökas. Att begränsa studierna till en tid av sex år kan i vissa enskilda fall motverka syftet om det leder till att studenter får avbryta viktiga utbildningar på avancerad nivå för att finansieringen är omöjlig. Det är hög tid att utreda om sex år räcker eller om det skulle vara ändamålsenligt att fler nådde högre utbildningsnivåer om vi förlängde den studiefinansierade tiden, men då efter särskild prövning.

Livet efter studierna

Redan under studietiden fokuserar unga människor på livet efter studierna. Det är inte optimalt med en period av studier som sedan efterföljs utav en annan tid av jobbsökande, dessa två moment bör vara en naturlig del av själva utbildningen, åtminstone i slutet av den. Den nya kvalitetsutvärderingen som Högskoleverket nu presenterat är steg i rätt riktning.

Kvalitetssäkringen sker utifrån utvärderingar av utbildningarnas resultat genom att granska hur väl studenterna når målen med utbildningen. Vi tycker det är viktigt att studenterna kan jämföra målen med utbildningarna mot arbetsmarkandens förväntningar. Det ska bli tydligt genom jämförande utvärderingar vilka utbildningar som inte har en genomtänkt utbildningsplan och konsekvenserna för examinerade studenter. Ytterligare metoder för en bredare etablering för studenter på arbetsmarknaden är ett mer omfattande mentorskap – varje utbildningsform bör använda sig av mentorskap som redan är självklarheter inom vissa utbildningar inom pedagogik och näringsliv.

Vill vi fortsätta locka allt fler att läsa allt mer, måste vi också visa på att tiden efter studierna är något som är värt att studera för. Inom vissa sektorer i samhället finns redan incitament för studier, det behöver bli allt fler sådana samhällssektorer. KD anser att det behövs mer argumentation kring incitamentsstrukturen, både vad gäller eventuella avskrivningar av lån och i fråga om utökade möjligheter att få studiemedel under fler terminer än idag. Vi föreslår därför att en utredning tillsätts för att skriva av lån vid snabb amorteringstakt och avskrivningar av lån om studenten klarar att få sin examen på kortare tid än den ursprungliga tidsplanen.

Konkreta förslag

Lärosätenas kvalitet

Forskningsanknytning på det aktuella lärosätet.

Fler utbildningar på fler lärosäten på engelska.

Kvalitetsgranskning med peer review.

Studentboendet

Låt universitetens försöksverksamhet med andrahandsuthyrning av studentbostäder permanentas.

Låt byggbranschen komma med önskemål om normer för byggandet av studentbostäder.

Skapa nya samverkansgrupper mellan de olika aktörerna.

Studenters ekonomiska och sociala situation

Avskaffa fribeloppet.

Utreda om ytterligare tid med studiemedel för studier på avancerad nivå, efter särskild prövning.

Möjliggöra att kombinera deltidssjuk- eller aktivitetsersättning med studier.

Livet efter studierna

Tydliggör arbetsmarknadens krav på kompetens gentemot utbildningens examensmål.

Utred för- och nackdelar med att skriva av lån om man betalar snabbare.

Utred för- och nackdelar med att skriva av lån om man klarar examen under kortare tid.